

دانشنامه جهان اسلام

ش

شهادت (۲) - شیعه

(۲۸)

زیر نظر
فلاحتی حداد و عادل

تهران ۱۳۹۹

2017); Biancamaria Scarcia Amoretti, "Shi'a devotion to the Ahl al-Bayt in historical perspective", in *Shi'ism in Southeast Asia: 'Alid piety and sectarian constructions*, ed. Chiara Formichi and R. Michael Feener, London: Hurst & Co., 2015; R. Michael Feener, "Alid piety and state-sponsored spectacle: tabot tradition in Bengkulu, Sumatra", in *ibid*; "Indonesia", U. S. Department of State, Diplomacy in Action, 2017. Retrieved Jan. 22, 2020, from <https://2009-2017.state.gov/documents/organization/171653.pdf>; Frode F. Jacobsen, *Hadrami Arabs in present-day Indonesia: an Indonesia oriented group with an Arab signature*, London 2009; Hilman Latief, "The identity of Shi'a sympathizers in contemporary Indonesia", *Journal of Indonesian Islam*, vol. 2, no.2 (Dec.2008); Yon Machmudi, "The Middle East influence on the contemporary Indonesian 'campus Islam'", in *Islam in Southeast Asia: negotiating modernity*, ed. Norshahril Saat, Singapore: ISEAS Yusof Ishak Institute, 2018; Christoph Marcinkowski, "Facets of Shi'ite Islam in contemporary Southeast Asia (I): Thailand and Indonesia", ASIS, 2006. Retrieved Jan. 19, 2020. from <https://www.rsis.edu.sg/wp-content/uploads/rsis-pubs/WP120.pdf>; Sadra Sekolah Tinggi Filsafat Islam, 2015. Retrieved Jan. 22, 2020, from sadra.ac.id/sejarah; Umar Faruk Segaf, "Aspects of Shi'ism in contemporary Indonesia: a quest for social recognition in the post-Suharto era (1998-2008)", in *Shi'ism in Southeast Asia*, *ibid*; SMA Plus Muthahhari, 2020. Retrieved Jan. 27, 2020, from www.smaplusmuthahhari.sch.id/read/2/profil; Zulkifli, *The struggle of the Shi'is in Indonesia*, Canberra 2013.

/ فائزه رحمان /

ب. مالزی. آگاهی دقیق و رسمی از شمار جمعیت شیعیان در مالزی نداریم. بنابر گزارش مجمع جهانی اهل بیت علیهم السلام در ۱۳۸۶ ش / ۲۰۰۸، کمتر از ۱٪ و بنا بر آمار «نظرسنجی [مؤسسه] پیو دربارهٔ دین و زندگی عمومی»^{۱۳} در ۱۳۸۷ ش / ۲۰۰۹، کمتر از ۲٪ مسلمانان مالزی شیعه بوده‌اند. براساس گزارش دبیر کل وزارت امور داخله مالزی^{۱۴}، در ۱۳۹۱ ش / ۲۰۱۳ نیز حدود ۲۵۰٬۰۰۰ شیعه در سراسر این

اقلیت شیعه در اندونزی (ذوالکفلی، ص ۲۶۶-۲۶۹). تظاهرات پی‌درپی در بانگیل و آتش‌زدن مراکز فرهنگی شیعیان، حملات متعدد به مدارس الهادی در باتانگ^۱ در جاوه مرکزی در ۱۳۷۹ ش / ۲۰۰۰، سوزاندن خانه‌های شیعیان در سامپانگ^۲ مادورا^۳ در ۱۳۹۱ ش / ۲۰۱۲ و حمله به شیعیان بوگور در مهر ۱۳۹۴ / اکتبر ۲۰۱۵، ازجمله اقدامات وهابیه علیه شیعیان در سالهای اخیر است (علی محترم، ص ۷۸؛ شیرخانی و اشرافی، همانجا).

بزرگداشت عاشورا* از مهم‌ترین جلوه‌های آداب و رسوم شیعی در سراسر مجمع‌الجزایر اندونزی است. در جزیرهٔ جاوه، محرم را ماه سوره^۴، در آچه ماه حسن و حسین و در مغرب سوماترا ماه تابوئیک^۵ می‌نامند. در بنگکولو^۶ و پاریمان^۷ (در سواحل غربی و جنوب‌غربی سوماترا)، گرسیک^۸، پیدیه^۹ (در آچه) و مینانگ‌کابائو^{۱۰}، رسم تابوت‌گردانی برگزار می‌شود (ذوالکفلی، ص ۵؛ پوریا، ص ۷۹؛ منصوری، ص ۶۶؛ برای اطلاع بیشتر از جزئیات برگزاری سنت تابوت ← فیئر^{۱۱}، ص ۱۹۰-۱۹۶). مردم جاوه و سوماترا نیز در محرم غذاهای مخصوص ازجمله نوعی آش به نام بوبور سوره^{۱۲} می‌پزند و به یاد امام‌حسن و امام‌حسین علیهما السلام بین مردم توزیع می‌کنند. عزاداری عاشورا در میان برخی گروههای اهل سنت اندونزی نیز با تفاوتهایی برگزار می‌شود (ذوالکفلی، ص ۱۰۵-۱۰۶؛ پوریا، همانجا).

منابع: علی پوریا، «عاشورا در اندونزی»، فرهنگ کوثر، ش ۲۶ (اردیبهشت ۱۳۷۸)؛ جلال درخشه و علی مرتضوی امامی زواره، «پژوهشی دربارهٔ شیعیان اندونزی»، شیعه‌شناسی، ش ۳۲ (زمستان ۱۳۸۹)؛ ایران رکن‌آبادی و لیلا بروجردی، گزارش وضعیت عمومی فعلی شیعیان جهان مشتمل بر نقاط قوت و ضعف و راه‌حل‌های پیشنهادی به‌همراه اهم فعالیت‌های مجمع جهانی اهل بیت (ع) در این کشورها، [تهران] ۱۳۹۴ ش؛ علی شیرخانی و مرتضی اشرافی، «تحلیلی از وضعیت شیعیان اندونزی»، پژوهش‌های منطقه‌ای، سال ۳، ش ۱۰ (زمستان ۱۳۹۴)؛ فنایی، «رهاورد سفر به اندونزی در گفتگو با آقای دکتر فنایی».

Ahlul Bayt Portal, 1390sh. Retrieved Jan. 27, 2020, from ahlulbaytportal.com/fa.php/page,3225A56883.html;

خلیل منصوری، «شیعیان اندونزیایی و رسالت حوزه»، فرهنگ کوثر، ش ۲۳ (بهمن ۱۳۷۷)؛

Ali Muhtarom, "The study of Indonesian Moslem responses on Salafy-Shia Transnational Islamic Education Institution", *Islam futura*, vol. 17, no.1 (Aug.

1. Batang	2. Sampang	3. Madura	4. Sura	5. Tabuik	6. Bengkulu
7. Pariaman	8. Gresik	9. Pidie	10. Minangkabau	11. Feener	12. bubur sura
13. Pew Forum on Religion & Public Life	14. Malaysian Home Ministry Secretary General				

کشور زندگی می‌کرده‌اند (← فیضل موسی^۱، ص ۱۴؛ درگاه اهل‌بیت^۲، ۲۰۰۹؛ قس رکن‌آبادی و بروجردی، ص ۸۱). شیعیان عمدتاً در ایالت‌های مالاکا^۳، پراک^۴، کلاتان^۵، جوهور^۶، پنانگ^۷، کوالالامپور^۸ و سلانگور^۹ ساکن‌اند. آنان به‌لحاظ اقتصادی به سه طبقه بالا (ح ۳۰٪)، متوسط (ح ۶۰٪) و پایین (ح ۱۰٪) تقسیم می‌شوند. بیشتر شیعیان مالزی در ادارات خصوصی و غیردولتی شاغل‌اند و چنانچه در ادارات دولتی اشتغال داشته باشند، اظهار نمی‌کنند (فلاح‌زاده، ص ۶۰؛ درخشه و مرتضوی امامی زواره، ص ۱۶۵؛ نیز ← رکن‌آبادی و بروجردی، ص ۸۱-۸۲).

شیعیان مسجد ندارند و تجمعات خود را در حسینیه‌ها، خانه‌های شخصی و مکان‌های غیرعمومی برگزار می‌کنند. آنها همچنین در ده ایالت (از چهارده ایالت) مراکز فرهنگی به نام حوزه علمیه دارند. مهم‌ترین و بزرگ‌ترین این مراکز حوزه علمیه امام‌رضا علیه‌السلام در کوالالامپور است که حدود ۱۵۰ تا ۲۰۰ تن در آن فعالیت دارند. شیعیان در حوزه‌های علمیه جلسات آموزشی و فرهنگی مانند دعا و نیایش و نماز جماعت (در شبها) برگزار می‌کنند (مارسینکوفسکی^{۱۰}، ص ۱۰؛ رکن‌آبادی و بروجردی، ص ۸۱؛ درخشه و مرتضوی امامی زواره، ص ۱۶۸). مجمع جهانی اهل‌بیت^{*} در مالزی، که به‌صورت غیررسمی و در چهارچوب تشکل «جامعه عوام شیعه جعفری امامیه مالزی» فعالیت می‌کند نیز، از مراکز مهم شیعیان است. این مجمع در زمینه‌های تبلیغات، انتشارات، خیریه و امداد، استهلال، و آموزش فعالیت می‌کند. برخی فعالیت‌های این مجمع عبارت‌اند از: ثبت رسمی سه شرکت تعاونی در بخش اقتصادی، تأسیس دو دارالقرآن خواهران یعنی الزهراء در کلاتان و روضة الزهراء در سلانگور، تأسیس شش دارالقرآن برادران در شهرهای کوالالامپور، دامانسارا^{۱۱}، گومبانگ^{۱۲}، مالاکا، جوهور و پهانگ / پاهانگ^{۱۳}، تأسیس مؤسسه‌ای به نام «المجلس الاعلی لطلبة مالزی: قسم الاخوات» به‌منظور ساماندهی امور خواهران مبلغ در کوالالامپور و تأسیس سامانه اطلاع‌رسانی امیرالمؤمنین علیه‌السلام برای پاسخگویی به شبهات درباره شیعیان در فضای مجازی. از دیگر فعالیت‌های مجمع، ارتباط با بزرگان اهل سنت مالزی مانند رئیس حزب اسلامی پاس^{*}۱۴ و رئیس مجمع علمای مالزی^{۱۵}، به‌منظور کاهش فشار بر شیعیان است (رکن‌آبادی و بروجردی، ص ۸۳؛ درگاه اهل‌بیت، ۲۰۰۹).

پیروزی انقلاب اسلامی ایران^{*} در ۱۳۵۷ ش / ۱۹۷۹ مهم‌ترین عامل رواج تشیع در مالزی در دهه‌های اخیر بوده‌است (درخشه و مرتضوی امامی زواره، ص ۱۶۴). در دهه‌های ۱۳۶۰ و ۱۳۷۰ ش / ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰، طلاب مالزیایی فارغ‌التحصیل از مدارس علمیه قم سهمی بسزا در شکل‌گیری جامعه شیعیان مالزی و تشویق شیعیان به ادامه تحصیل در ایران داشتند (مارسینکوفسکی، ص ۸؛ درخشه و مرتضوی امامی زواره، همانجا). آنها در احکام دینی خود از مراجع معاصر نجف و قم تقلید می‌کنند (← رکن‌آبادی و بروجردی، ص ۸۱؛ فلاح‌زاده، ص ۶۳-۶۴). بر اساس پژوهش بخش امور اسلامی نخست‌وزیری در کوالالامپور، علاوه بر شیعیان جعفری یا اثنا عشری که دولت مالزی پیدایش این گروه را تحت‌تأثیر پیروزی انقلاب اسلامی ایران می‌داند جماعتی از اسماعیلیه^{*} بهره^{*} که از هند مهاجرت کرده‌اند و شماری از اسماعیلیان آقاخانی که به کدای پیگبای^{۱۶} مشهورند و در منطقه‌ای به نام لمباه کلارنگ^{۱۷} ساکن‌اند، نیز در این کشور اقامت دارند (فلاح‌زاده، ص ۶۱؛ درخشه و مرتضوی امامی زواره، ص ۱۶۵).

تشیع، پیشتر در مالزی، مذهبی قانونی بود. برای نمونه در قانون اساسی ایالت سلانگور (مربوط به ۱۳۷۰ ش / ۱۹۹۱) آمده‌است «حکم شرعی (در این ایالت) به این معنا است که قوانین این ایالت، پذیرای مذاهب حنفی، مالکی، حنبلی و شیعه (شامل زیدی و جعفری) باشد» (فلاح‌زاده، ص ۶۰)؛ اما امروزه دولت مالزی با اعلام ضرورت یکپارچگی جامعه شافعی مذهب مالزی، محدودیتهایی برای شیعیان ایجاد کرده‌است. شماری از شیعیان مالزی به‌دلیل فشارها و تهدیدهای دولت تقیه می‌کنند و برخی به‌ظاهر، به فقه شافعی عمل می‌کنند. دولت مالزی تحت رهبری سازمان ملی مالای‌های متحد^{*} (آمنو)^{۱۸}، بزرگ‌ترین حزب سیاسی این کشور، اعلام کرد که فقط تسنن در مالزی قانونی است و فعالیت مذاهب و طریقه‌های اسلامی دیگر نظیر تشیع و تصوف، از آن حیث که تهدیدی برای امنیت ملی و جامعه مسلمان به‌شمار می‌روند، ممنوع است (مارسینکوفسکی، ص ۸-۹، ۱۱؛ ناتان^{۱۹}، ص ۵۳؛ فلاح‌زاده، ص ۶۰-۶۱؛ حاجی^{۲۰}، ص ۱۱). شاخه جوانان آمنو نیز از نمایندگان گروه‌های دیگر مجلس خواست تا از اصلاحیه قانون اساسی، که طبق آن فقط پیروان اهل سنت به‌عنوان مسلمان به رسمیت شناخته می‌شوند، حمایت کنند. گفتنی است که قانون

1. Faizal Musa	2. AhlulBayt Portal	3. Malacca	4. Perak	5. Kelantan	6. Johor
7. Penang	8. Kuala Lumpur	9. Selangor	10. Marcinkowski	11. Damansara	
12. Gumbang	13. Pahang	14. Pas	15. Persatuan Ulama* Malaysia	16. Kduai Peehai	
17. Lembah Kelang	18. United Malays National Organisation (UMNO)	19. Nathan	20. Haji		

عَمَّان >، ص ۶۱، ۱۶، ۱۹، ۵۴، ۸۶؛ درگاه اهل بیت، ۲۰۰۹؛ فلاح زاده، ص ۶۱، ۶۵.

از ۱۳۹۲ ش / ۲۰۱۳، فشارها و تهدیدهای دولت بر جامعه شیعیان مالزی شدت بیشتری گرفت و بسیاری از شیعیان در ایالت‌های مختلف مالزی دستگیر شدند. در ۱۳۹۱ ش / اوایل ۲۰۱۳، اداره توسعه اسلامی مالزی (جاکیم)^۹ اعلام کرد که اختیارات قضات دادگاه شریعت در مقابله با فعالیتهای شیعیان افزایش خواهد یافت (حاجی، ص ۱۳-۱۴؛ فیضل موسی، ص ۱۵-۱۴؛ درگاه اهل بیت، ۲۰۰۹). مبارزه رسمی و سازماندهی شده با تشیع در مالزی با تشکیل کارگروه مطالعاتی ضدشیعه در نهاد نخست‌وزیری این کشور شدت گرفت. این کارگروه وظیفه بررسی متون شیعه و تهیه جزوه‌ها و کتابهای ضدشیعی و انتشار و توزیع رایگان آنها را برعهده دارد. برای نمونه، برخی افراد وابسته به مراکز اسلامی مالزی نوشتن مقالات ضدشیعی را در جراید مالایی زبان، به‌ویژه روزنامه بریتا هاریان^{۱۰}، آغاز کردند (رکن‌آبادی و بروجردی، ص ۸۱؛ فلاح زاده، ص ۶۴). همچنین، در ۱۵ آذر ۱۳۹۲ / ۶ دسامبر ۲۰۱۳، وزیر امور داخله مالزی مطالعه و انتشار دو رمان از آثار نویسنده معاصر مالزیایی، فیضل موسی مشهور به فیضل تهرانی^{۱۱}، را که آثاری درباره ضرورت وحدت میان شیعیان و سنیها دارد، ممنوع اعلام کرد (حاجی، ص ۱۴؛ درگاه اهل بیت، ۲۰۰۹).

شیعیان مالزی برای چاپ و نشر کتاب، نشریه و فیلم و توزیع و فروش آثار شیعی در این کشور با محدودیتهای بسیار مواجه‌اند. از این رو، از مطبوعات و منشورات شیعیان اندونزی بهره می‌برند (همین مقاله، بخش ۲، قسمت الف: اندونزی). باین همه، پاره‌ای آثار شیعی به زبان مالایی ترجمه و منتشر شده‌است (برای نمونه رکن‌آبادی و بروجردی، ص ۸۲-۸۳؛ حاجی، ص ۵).

منابع: جلال درخشه و علی مرتضوی امامی زواره، «شیعیان مالزی»، شیعه‌شناسی، ش ۴۵ (بهار ۱۳۹۳)؛ ایران رکن‌آبادی و لیلا بروجردی، گزارش وضعیت عمومی فعلی شیعیان جهان مشتمل بر نقاط قوت و ضعف و راه‌حل‌های پیشنهادی به‌همراه اهم فعالیت‌های مجمع جهانی اهل بیت (ع) در این کشورها، [تهران] ۱۳۹۴ ش؛ محمدهادی فلاح‌زاده، مالزی، تهران: مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران، ۱۳۸۳ ش؛

AhlulBayt Portal, 2009. Retrieved Jan. 21, 2020, from

اساسی مالزی آزادی مذهب را در این کشور تضمین کرده‌است (درگاه اهل بیت، ۲۰۰۹؛ حاجی، ص ۱۰؛ فانستون^۱، ص ۵۷). باین همه دولت مالزی با استناد به قانون امنیت داخلی^۲ کشور (مصوب ۱۳۳۹ ش / ۱۹۶۰) این اختیار را دارد که شیعیان را بدون محاکمه از دو تا شصت روز بازداشت کند (مارسینکوفسکی، ص ۱۱؛ نیز فدراسیون مالایا. دیوان رعیت^۳، ستون ۴۹؛ فانستون، همانجا).

ممنوعیت تشیع، طبق فتوایی که شورای ملی امور مذهبی اسلامی^۴ در ۱۶ اردیبهشت ۱۳۷۵ / ۵ مه ۱۹۹۶ منتشر کرد، همچنان پابرجاست. بر اساس این فتوا، تمام مدارس زیدیه و جعفریه فعال در مالزی تعطیل و انتشار و پخش هرگونه تبلیغات شیعی ممنوع شد. یکی از عوامل مهم در صدور این فتوا نفوذ عناصر وهابی مرتبط با حکومت سعودی در دولت مالزی و تحریک مقامات دولتی برضد شیعیان بوده‌است (فیضل موسی، ص ۹؛ حاجی، ص ۴، ۱۰؛ رکن‌آبادی و بروجردی، ص ۸۲). فتوای ۱۳۷۵ ش / ۱۹۹۶ به روشهای گوناگون در ایالت‌های مالزی اجرا شده‌است؛ برای نمونه، در ایالت نگیری سمبیلان^۵، هدف از این فتوا را جلوگیری از گسترش تشیع، و نه ممنوعیت آن، تفسیر کرده‌اند. باین حال، در برخی ایالتها، نظیر پراک و سلانگور، این فتوا به شکل افراطی اجرا شده‌است؛ ازجمله می‌شود به حمله نیروهای دولتی در ۲۴ آذر ۱۳۸۹ / ۱۵ دسامبر ۲۰۱۰ به محل برگزاری مراسم عزاداری شهادت امام حسین علیه‌السلام در سری گمباک^۶ در سلانگور اشاره کرد، که ضمن آن دویست تن از شیعیان دستگیر و زندانی شدند (فیضل موسی، ص ۱۰؛ حاجی، ص ۱۱؛ درگاه اهل بیت، ۲۰۰۹؛ برای تفصیل بیشتر فیضل موسی، همانجا؛ حاجی، ص ۱۳).

در ۱۳۸۴ ش / ۲۰۰۵، عبدالله احمد بداوی^۷، نخست‌وزیر وقت، و عبدالحمید عثمان، وزیر امور اسلامی مالزی، از امضاکنندگان <توافقتنامه عَمَّان>^۸ (پایتخت اردن) بودند. هدف از امضای این توافقنامه به رسمیت شناختن مذاهب و فرق متعدد اسلامی بود. در این توافقنامه به صراحت ذکر شده‌است: هریک از پیروان مذاهب اهل سنت (حنفی، مالکی، شافعی و حنبلی) و شیعیان (جعفری و زیدی) مسلمان‌اند و نباید آنها را خارج از دین اسلام دانست. باین حال، عبدالحمید عثمان بازوی اجرایی دولت مالزی در برخورد سخت‌گیرانه با شیعیان و از مخالفان سرسخت تشیع در این کشور بوده‌است (همانجا > توافقنامه

1. Funston

2. Internal Security Act (ISA)

3. Federation of Malaya. Dewan Ra'ayat

4. The National Council for Islamic Religious Affairs

5. Negeri Sembilan

6. Seri Gombak

7. Abdullah Ahmad Badawi

8. The Amman message

9. Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM)

10. Berita Harian

11. Faizal/Faisal Tehrani

بر اساس آمار «نظرسنجی [مؤسسه] پیو دربارهٔ دین و زندگی عمومی»^۴ در ۱۳۸۸ ش / ۲۰۰۹، کمتر از ۳۹٬۰۰۰ تن از جمعیت ۳٬۹۳۰٬۰۰۰ تنی مسلمان تایلند را شیعیان تشکیل می‌داده‌اند (← درگاه اهل‌بیت، ۵، ۲۰۰۹؛ برای اطلاع بیشتر از آمار شیعیان در تایلند ← مارسینکوفسکی، ۲۰۰۶، ص ۹؛ رکن‌آبادی و بروجردی، ص ۷۰).

طبق قانون اساسی تایلند، همهٔ ادیان به رسمیت شناخته شده‌اند، از این رو، شیعیان در ترویج و تبلیغ مذهب خود و در انجام دادن فعالیت‌های مذهبی نظیر احداث مسجد و حسینیه، برگزاری آیین‌های مذهبی و پخش اذان از بلندگوها آزادی کامل دارند (← درگاه اهل‌بیت، ۲۰۰۹؛ رکن‌آبادی و بروجردی، ص ۷۱). بنابر گزارش وزارت امور دینی تایلند، حدود سه هزار مسجد در ۶۴ استان این کشور وجود دارد که عمدتاً متعلق به اهل سنت‌اند و فقط حدود چهارده مسجد به شیعیان تعلق دارد. مسجدهای المهدی، امام‌علی علیه‌السلام، کودی لوانگ^۵، الهدی و پادونگتنام (پادونگتنام) اسلام^۶ در بانکوک، از مهم‌ترین مساجد شیعیان‌اند (← مارسینکوفسکی، ۲۰۰۶، ص ۹-۱۰؛ درگاه اهل‌بیت، ۲۰۰۹؛ رکن‌آبادی و بروجردی، ص ۷۰). اهل سنت و شیعیان تایلند همواره کوشیده‌اند از اختلافات و منازعات مذهبی پرهیز و با هم مدارا کنند. با این حال، در سال‌های اخیر، گروه‌های تبلیغی وهایی در این کشور فعالیت‌های گسترده علیه شیعیان آغاز کرده‌اند. شماری از جوانان شیعه و سنی تایلند، برای مقابله با تبلیغات اختلاف‌افکنانه و هابیان، اتحادیهٔ جوامع شیعه و سنی را تأسیس کرده‌اند (درگاه اهل‌بیت، ۲۰۰۹؛ رکن‌آبادی و بروجردی، ص ۷۱-۷۲).

شیعیان تایلند به دو گروه تقسیم می‌شوند. یکی، شیعیان قدیم یا اصلی که خود را چائو سن^۷ (پیروان امام حسین علیه‌السلام) می‌نامند. این گروه که عمدتاً از نوادگان شیخ احمد قمی^۸ اند، به حفظ سنتها و فرهنگ بومی به‌شدت پایبندند. دیگری، گروه چی آ می^۹، متعلق به جریان تشیع متأخر در تایلند، که تحت تأثیر انقلاب اسلامی ایران* (۱۳۵۷ ش / ۱۹۷۹) قرار دارند (چولاتانا^{۱۰}، ص ۵۴-۵۵؛ درگاه اهل‌بیت، ۲۰۰۹). پیروزی انقلاب اسلامی در ایران آغاز فصلی جدید از حیات شیعیان در تایلند به‌شمار می‌رود. از اوایل دههٔ ۱۳۶۰ ش / ۱۹۸۰، شمار تایلندی‌هایی که به تشیع گرویدند، فزونی یافت و شماری از شیعیان این کشور برای تحصیل علوم اسلامی، راهی حوزهٔ علمیهٔ قم شدند. از سوی جمهوری اسلامی ایران نیز،

ahlulbaytportal. com; *The Amman message*, [Amman]: The Royal Aal al-Bayt Institute for Islamic Thought, 2009; Muhammad Faizal Musa, "Malaysian Shi'ites lonely struggle", World Public Forum Dialogue of Civilizations, 2020. Retrieved Jan. 21, 2020, from https://web.archive.org/web/20171118081646/http://wpfdc.org/images/docs/Mohd_Faizal_Musa_The_Malaysian_Shiites_Lonely_Struggle_web.pdf; Federation of Malaya. Dewan Ra'ayat, *Parliamentary debates, Dewan Ra'ayat (House of Representatives): official report*, Second session of the first Dewan Ra'ayat, [Kuala Lumpur] 1960; John Funston, "Malaysia", in *Voices of Islam in Southeast Asia: a contemporary sourcebook*, compiled and edited by Greg Fealy and Virginia Hooker, Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2006; Muhammad Haji, *The Shi'a Muslims of Malaysia*, London [2013]; Christoph Marcinkowski, "Facets of Shi'ite Islam in contemporary Southeast Asia (II): Malaysia and Singapore", RSIS, 2006. Retrieved Jan. 19, 2020, from <https://www.rsis.edu.sg/wp-content/uploads/rsis-pubs/WP121.pdf>; K. S. Nathan, "Managing ethnic and religious diversity in Malaysia: implications for public policy and social transformation", in *Religion, public policy and social transformation in Southeast Asia: managing religious diversity*, vol.1, ed. Dicky Sofjan, Geneva: Globethics.net, 2016.

/ فائزه رحمان /

ج. تایلند، فیلیپین، میانمار (برمه)

تایلند. شیعیان تایلند اقلیتی کوچک با پیشینهٔ تاریخی مهم‌اند. پس از دوران سلطنت آیوتایا^۱، در اواسط سدهٔ دوازدهم / هجدهم، از شمار مسلمانان و از جمله شیعیان که بیشتر از قبایل پاتان، تای و مالایی بودند، بسیار کاسته شد. امروزه، شیعیان عمدتاً در بانکوک زندگی می‌کنند (مارسینکوفسکی^۲، ۲۰۰۶، ص ۸-۹؛ امتیاز یوسف^۳، ص ۵-۶؛ برای اطلاع بیشتر از پیشینهٔ تاریخ تشیع در تایلند (سیام) ← ادامهٔ همین مقاله؛ نیز ← تایلند*، مسلمانان؛ سیام*). بنابر آمار مجمع جهانی اهل‌بیت در ۱۳۸۷ ش / ۲۰۰۸، از ۶۵٬۰۰۰٬۰۰۰ تن جمعیت تایلند، حدود پنجاه هزار تن شیعه بوده‌اند. همچنین،

1. Ayutthaya

2. Marcinkowski

3. Imtiaz Yusuf

4. Pew Forum on Religion & Public Life

5. AhlulBayt Portal

6. Kudi Luang

7. Padungtham Islam

8. Chao sen

9. Chi a mai

10. Chularatana